

Oberst Rolf T Palmstrøm
Hærens sambands grunnlegger

første
Generalinspektør for Hærens samband
1945 - 1953

Rolf Tendrup Palmstrøm (1893-1975)

Født på Leirsund 19 aug 1893

Far: Ole Palmstrøm, revisor (1870-1941)

Mor: Constanse Bugge (1871-1925)

Vokste opp i Tønsberg

1912	Realartium
1912 1/10	Kadett på Krigsskolen
1913	Krigsskolens nedre avdeling
1915	Krigsskolens øverste avdeling, premierløytnant
1919	Militær høyskole, kaptein
1919 1/7	Ansatt som assisterende ingeniør ved Kristiania Telefonanlegg
1921 1/9	Avdelingsingeniør ved Kristiania Telefonanlegg
1923 - 24	École supérieure des Postes et des Telegraphes
1927	Avdelingsingeniør B, Oslo telefonanlegg
1933	Fungerende kontorsjef, Oslo telefonanlegg
1941 - 42	Sambandssjef i Milorg's sentralledelse
Juni - 42	Flykter til Sverige
10/8 - 42	Ankom England pr fly fra Sverige
15/8 - 42	Oberstløytnant, Sambandssjef i Forsvarets overkommando (sjef FO VI)
Sept - 42	Etablerer "Samråd" FO VI/ Telegrafstyret
11/2 - 43	Etablerer Sambandssjef ved Hærens Overkommando (HOK)
1943	Etablerer samarbeid mellom FO VI og War Office/ Scottish Command
12/8 - 44	Sambandssjef HOK
19/4 - 45	Til Sverige
11/5 - 45	Til Norge
16/10-45	Oberst, Generalinspektør for Hærens Samband
1946-49	Hærens representant i Forsvarskommisjonen
1950	Formann i Forsvarets Sambandsnemd
1/10 - 53	Fratrer som Generalinspektør for Hærens Samband og beordres som sjef for Forsvarets Fellessamband
20/8 - 58	Avskjed i nåde ved oppnådd aldersgrense, 65 år
8/3 - 59	Formann i Forsvarets Elektronikkutvalg
1959 - 71	Daglig leder/ administrerende direktør i Teleplan A/S

Døde 23. Juni - 1975 , nær 82 år gammel

Grunnlegger av Hærens Samband

ROLF TENDRUP PALMSTRØM

Rolf Tendrup Palmstrøm ble født på Leirsund i 1893.

Han vokste opp i Tønsberg, hvor han tok realartium i 1912.

Han gjennomførte krigsskolen og den militære høyskolen i årene 1912 til 1919.

Under 1ste verdenskrig deltok han i nøytralitetsvakt flere steder i Norge, både som second- og premierløytnant, i 1919 ble han kaptein i Ingeniørvåpenet.

Han begynte ved Kristiania Telefonanlegg samme år, først som assisterende installasjonsingeniør for i 1921 å avansere til avdelingsingeniør, i 1923/24 gjennomgikk han høyere teknisk utdannelse i Frankrike. I 1933 ble han fungerende kontorsjef for Oslo Telefonanlegg, og han fikk ansvaret for Telefonanleggets interne administrasjon. Her lot han utarbeide en plan som skulle gjøre Telefonanlegget mer kundevennlig. Krigen kom og planen ble lagt til side. Det er i ettertid interessant å merke seg at planen var så god at den etter krigen (i -46) ble iverksatt ved Oslo Telefonanlegg og høstet anerkjennelse også utenfor landets grenser.

1940-45

Palmstrøm deltok under krigsoperasjonene våren 1940 som pionersjef ved gruppen Mork/Dahl. Etter krigshandlingene gled han inn i den gryende motstandsbevegelsen og ble i 1941 sambandssjef ved Milorg's sentralledelse.

Våren 42 måtte han flykte til Sverige, og kom etter to flyforsøk, til England 10/8-42.

I det første forsøket måtte de nødløse i svensk farvann, og Palmstrøm ble reddet av en svensk fisker. Denne fiskeren holdt han kontakt med resten av sitt liv.

I England ble Palmstrøm plassert i det nylig opprettede Forsvarets Overkommando (FO), gitt oberstløytnants grad og ble sjef for FO VI, hvilket vil si at han ble sambandssjef i FO. Hans oppgaver som sjef for FO VI kan stort sett deles i to:

- sørge for at Televerkets anlegg kan yte optimal støtte til allierte styrker under eventuelle krigsoperasjoner på norsk jord
- bygge opp et nytt våpen i Hæren: Hærens Samband

Som ledd i den første oppgaven, etablerte han nær kontakt med Telegrafverkets direktør som også var kommet til England. Han etablerte sambandsfora med sambandssjefene i War Office og Scottish Command. Han tok skritt for å etablere norske enheter som kunne styrke Telegrafverkets anlegg i en krigssituasjon. Han attacherte norske offiserer til allierte avdelinger og kommandoer slik at de kunne bli effektive bindeledd mellom norske myndigheter og allierte styrker ved eventuelle allierte krigsoperasjoner i Norge.

Den andre oppgaven, å bygge opp et nytt våpen i Hæren, var en kjempeoppgave. Noe av det første som måtte gjøres, var å adskille sambandet fra ingeniørvåpenet.

I februar -43 ble det første organisasjonsmessige tiltak synliggjort ved at Hærens overkommando (HOK), fikk egen sambandssjef. Men en svale gjorde ingen sommer. Hærens samband måtte få en enhetlig organisasjon som kunne betjene Hærens framtidige sambandsbehov både i krig og fred. Tilgjengelig personell ble sendt til allierte avdelinger og utdanningssteder for å studere deres organisasjon, utdannelsesmetoder og materiell.

Palmstrøm var kommet til et land som allerede under 1. Verdenskrig skilte sambandet fra ingeniørvesenet. Landet hadde også tatt i bruk kvinnelig personell i alle tre forsvarsgrener. Palmstrøm hadde gode erfaringer med kvinnelig personell fra sin tid ved Oslo Telefonanlegg. Den norske regjering i London hadde åpnet for kvinnelig verneplikt. Palmstrøm grep sjansen og lot kvinner studere hvordan allierte enheter organiserte og anvendte kvinner i aktiv

krigstjeneste. For å få full styring med oppbyggingen av Hærens Samband, overtok Palmstrøm i sept -44 stillingen som sambandssjef HOK samtidig som han var sjef for FO VI. Forslag til en kornplett organisasjon for Hærens samband ble utarbeidet og forelagt til godkjenning i god tid før krigens slutt.

Heldigvis ble de allierte landgangsoperasjoner på norsk jord begrenset til Finnmark. Her måtte imidlertid improviseres, i det båten med radioutstyret som skulle holde forbindelsen tilbake til norske myndigheter i England, ble senket.

Da kapitulasjonen var et faktum i mai -45, etablerte sjef FO VI/ sambandssjef HOK seg i Oslo. FO ble nedlagt sommeren -45, og Palmstrøm kunne konsentrere seg om sin andre oppgave, etablering av Hærens samband.

Hærens samband

Noe av det første han iverksatte, var rekruttering og utdanning av personell til det nye våpenet. Personell ble sendt på skoler ved allierte utdanningsentre som til Catterick i England og til høyere teknisk utdanning både i inn- og utland.

Den 16 oktober -45 forelå den formelle godkjenningen av hans plan for det nye våpenet, og Palmstrøm ble utnevnt til oberst og beordret til Generalinspektør for Hærens samband.

Jørstadmoen

Jørstadmoen ble i løpet av høsten -45 tildelt Hærens samband som dets framtidige øvingsleir, og en storstilet oppbygging av et moderne, militært skolesenter begynte.

Undervisningskompetanse ble utlånt fra England.

I tillegg til rekruttskole, radioskole, våpen- og befalsskole, ble Norges første militære yrkesskole etablert og likeledes utdanning av kvinnelig befal og soldater.

Yrkesskolen ble et viktig element i Hærens samband gjennom mange år, samtidig som den også ble et forbilde for andre militære yrkesskoler. I dag heter skolen Hærens Ingeniørhøgskole/Elektronikk.

Utdanningen av kvinnelig befal og soldater ble imidlertid etter få år brakt til opphør, vesentlig etter påtrykk fra kvinneorganisasjoner.

NATO

1 1949 ble NATO opprettet. Norsk territorium var velegnet for plassering av bl.a. radar og varslingsstasjoner, Disse måtte imidlertid knyttes til kommandosentre med eksklusive bredbåndssamband, foruten at kommandosentrene innbyrdes måtte få slike samband. Dette var mer enn Telegrafverket maktet, og igjen dukket tanken opp at Forsvaret selv måtte skaffe sambandet. Norske forskere som arbeidet i England under krigen, hadde framkastet den tanke at norsk topografi burde egne seg godt for etablering av radiolinjer. Nå var tiden inne til å danne en organisasjon som samlet kreftene nasjonalt og som samtidig talte i NATO med en stemme. Forsvarets sambandsnemnd ble opprettet med oberst Palmstrøm som formann.

1 1952 fikk nemnden fast sekretariat.

11953 ble denne nemnden avløst av en institusjon med mer makt og myndighet.

Forsvarets Fellessamband (FFSB).

Oberst Palmstrøm ble løst fra sin stilling som Generalinspektør for Hærens samband og beordret som sjef for denne nye fellesinstitusjonen. innen Nato-samarbeidet vant oberst Palmstrøm fort de allierte sambandssjefers respekt og tillit, og det var bl.a. på hans anbefaling NATO besluttet å fellesfinansiere hele det innenlandske radiolinjenettet og de store sjøkabelanlegg til Storbritannia og Danmark.

Oppbyggingen av Forsvarets Fellessamband skjedde i begynnelsen ved å trekke på ressurser fra Hærens samband. Således ble i 1953 10 nyuteksaminerte sersjanter fra Hærens yrkesskole

for sambandstekniske befal sendt til NERA A/S og Forsvarets Forskningsinstitutt (FFI), i Bergen for å bli opplært til å overta driften av norskproduserte radiolinjer. De fleste av disse 10 ble i Forsvarets Fellessamband gjennom hele sitt yrkesaktive liv.

Pensjonisten

Oberst Palmstrøm var sjef for Forsvarets Fellessamband i 5 år inntil han i 1958 fikk avskjed i nåde etter nådd aldersgrense 65 år. Men Palmstrøms yrkesaktive liv var ikke slutt med dette. I mars 1959 ble oberst Palmstrøm bedt om å være formann for Forsvarets Elektronikkutvalg, som skulle vurdere det framtidige ansvar for driften av radiolinjene. Telegrafverket hadde formelt monopol på telekommunikasjoner i Norge og en avklaring var nødvendig, Den kom i 1961: FFSB skulle ha ansvaret for driften. I dag heter institusjonen Forsvarets Tele- og Datatjeneste. Våren 1959 tiltrådte oberst Palmstrøm også som daglig leder for et nystartet konsulentfirma, Teleplan AIS, Firmaet var startet av en sambandsoffiser, oberst Bjørn A. Rørholt, og rekrutterte etterhvert mange av sine folk fra Hærens samband. Oberst Palmstrøm hadde sterk tro på behovet for uavhengige konsulenter innen telekommunikasjon, "Vi vil doble vår stab hver 18. måned i årene framover", Det gjorde de og.

Mennesket

Palmstrøm var under hele sin yrkeskarriere en høyt aktet mann. Således var han Hærens representant i Forsvarskommisjonen av 1946. Han ble i 1955 Ridder av St. Olavs Orden. Han hadde deltagermedaljen med rosett og Håkon VII's 70 års medalje, og han var kommandør av den Svenske Sverdorden. Han var også frimurer og filatelist.

Hva var det som gjorde Palmstrøm til den naturlige og samlende lederskikkelse gjennom en tid med store og hurtige omveltninger? Palmstrøm var visjonær, mild i sin form og meget tålmodig, men han var noe tuer enn det.

Finn Lied's beretning om sitt forhold til Palmstrøm, gjengis i sin helhet. Finn Lied var hans stabssjef under krigen, og siden bl.a. mangeårig direktør for Forsvarets Forskningsinstitutt.

Oberst Bjørn A. Rørholt var sjef for teknisk avdeling ved Forsvarets Fellessambands hektiske byggeperiode under Palmstrøm.

Han overtok sjefsstillingen etter ham i 1958 og uttalte ved FFSB's 25 års jubileum:

"Jeg tror de færreste er oppmerksom på den store inspirasjonskraft som lå i Palmstrøms væremåte, ved hans beskjedenhet og i hans sunne bondevett trår det gjelder de generelle linjene i dette .sambandet. Der har etter ruin mening Palmstrøm gjort en enorm bragd innenfor organisasjonen Forsvaret ved at han har brakt inn en menneskelighet i systemet som jeg tror meget få militære .sjefer kan gjøre hami etter: "

Oberstløytnant Elisabeth Sveri, som fikk befalsutdannelse på Jørstadmoen i -46 og siden ble bl.a. Kvinneinspektør i Hæren, sier at Palmstrøm var overbevist om at i en krise- og krigssituasjon var det behov for alle, også kvinnene. På den bakgrunn var det nødvendig å gi dem en plass i Forsvaret også i fred.

Ordet likestilling var ikke oppfunnet den gang, men i praksis var Palmstrøms prosjekt et likestillingsprosjekt, 30 år før tanken ble alminnelig akseptert.

Jørstadmoen har fått sin K-leir og sin Catterick, navn som minner om Hærens sambands første år på Jørstadmoen.

Nå har leiren også fått et minnesmerke over mannen som startet det hele og som la grunnlaget for Hærens samband: **Oberst Rolf T. Palmstrøm.**

DET STORE FORBILDE

av Finn Lied

En vanlig dag i desember 1942 trådte jeg som menig soldat inn i oberstløytnant Rolf Palmstrøms kontor i 5 etasje i Kingston House Syd. Jeg kom fra tjeneste som radiomann hjemme og i Sverige, og hadde vært noen måneder ved Brigaden i Skottland. Hvem møtte jeg, der jeg stod i min beste givakt? En høyreist, uvanlig velproporsjonert mann i ulastelig uniform.

Ja, men det som først og fremst slo meg var ansiktet, Det utstrålte karakter og kultur.

Jeg skulle lære at dette var ikke bare overflaten, jeg skulle lære at her var det karakter, kultur og klokskap helt til bunns. Siden mine foreldre har ingen enkelt person betydd mer for meg enn Rolf Palmstrøm, han ble og er mitt ideal av en lederskikkelse.

Han var så visst ikke høyrøstet, hans lederskap hadde dypere kilder. Flere enn meg ville gjøre alt for ham, og vi ville ikke skuffe ham.

Hvordan fortonet hverdagen seg som menig soldat ved hans kontor.

Fra første stund behandlet han meg som en likemann, ung og uerfaren som jeg var.

Vi hadde operative oppgaver som sambandsavdeling ved Forsvarets overkommando, det krevde sitt. Men først og fremst arbeidet vi med og planla den nye hær, den skulle bygge på krigens erfaring både operativt, organisatorisk og materiellmessig, I den forbindelse måtte vi ut og høste erfaringer. For at jeg kunne bidra i denne forbindelse på en effektiv måte, måtte jeg gis offisersutdannelse, det gikk greit. Etter at jeg på en brigadeøvelse ble satt til å lede en bataljon i nærvær av sjefen for Hæren og Palmstrøm, ble jeg forfremmet til stridende kaptein. Fort og greit, ikke på grunn av mine evner, men fordi Palmstrøm gikk god for meg.

Palmstrøm tjenestegjorde også ute i amerikanske avdelinger. Vi samlet alle våre erfaringer i en utførlig skisse om hvordan det nye våpen, Hærens Samband, burde organiseres.

Vi la til grunn at den fremtidige hær ville bestå av et dusin selvstendige brigader med sambandsavdelinger i tillegg til overordnet samband.

Vi så for oss at Hærens overkommando ville ligge nær Lillehammer, vi fulgte tyskernes vurdering i den forbindelse. Jørstadmoen var da det naturlige hovedkvarter for Hærens Samband, og kollega P A Mellby fikk dette som spesialoppgave.

I 1944, tror jeg, var Palmstrøm ferdig med sin skisse av fremtidens Hærens Samband.

Dette var hans viktigste sak, hans hjertesak. Jeg glemmer aldri da han sa at jeg skulle parafere dokumentet. Begge visste vi at den som paraferte, ville få æren (eller skammen). Jeg protesterte, men han insisterte og slik ble det. Jeg husker så vel at jeg gikk tankefull fra kontoret den kvelden, jeg hadde opplevd en selvutslettende person som ville fremme og legge grunnlaget under en yngre medarbeider. En slik person blir ikke bare respektert, han blir man glad i.

Vinteren og våren 1945 ble hektisk, vi fikk operative oppgaver. Det ble aktuelt at en av oss måtte til Sverige for å lede sambandstjenesten der. Av ulike grunner var det mest fornuftig at Palmstrøm reiste, jeg ble igjen som fungerende sambandssjef ved Forsvarets overkommando og Hærens overkommando.

Vel hjemme sviktet jeg min gamle sjef, han ønsket å beholde meg i uniform.

Jeg hadde det ondt, men sto på mitt. Våre veier skiltes, men aldri våre tanker og følelser.

Finn Lied: - Palmstrøms stabssjef i London
                   - Direktør for Forsvarets Forskningsinstitutt
                   - Styreformann i Statoil
                   - Industriminister